

KA oko kojih se vrti i na koje se svodi čitava problematika knjige. Za pojedina pitanja opstoji pojedinačna literatura.

Zbog toga je i pisac ove knjige s punim pravom uputio čitatelje na pojedine knjige u kojima se pitanje obrađuje šire i dublje. Makar kod nas i nema mnogo pisaca na koje je autor knjige mogao uputiti, ipak je on to učinio s velikom pažnjom i time dokazao da moramo voditi računa o knjigama koje se kod nas pojavljuju, a ne živjeti samo od uvozne robe, možda i ondje gdje nije potreba.

Ne zalazeći u pojedina pitanja, mora se reći da je knjiga napisana s poznatim pozitivnim karakteristikama piševim. Tu je uravnoteženo mišljenje, solidno obrazloženje, jasno iznošenje građe, tako da studentima i profesorima knjiga može biti doista od velike koristi. Potrebno je da imamo jasne pojmove, jer živimo u eri »izgubljene riječi« i nekog skepticizma. I s te strane piscu ide posebna pohvala.

J. K.

PRIZORI IZ ŽIVOTA ISUSOVA — strip, izdaje Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda. Crteži Vladimira Fresla, tekst Jurja Vandekara.

Možda će se netko začuditi što je-dna teološka revija donosi recenziju ove slikovnice. Tim bi se čuđenjem zadržao. Ima više razloga zbog kojih ovakva izdanja treba pohvaliti i preporučiti.

U prvom redu treba istaknuti da je Krist govorio u slikama, simboli-ma, primjerima. Želio je da ga svi shvate. Zbog toga se nije služio apstraktnim izrazima, zamršenim umovanjem. Jednostavan je kao što je jednostavna mudrost, svetost i svaka prava veličina.

Uostalom, Krist je želio koristiti ljudima, a ne sebe nametati drugima ovijanjem svojih misli u misterioznost. Tako čine ljudi, oni koji su i sami zamršeni ili koji žele da se sakriju u mutno ne bi li time izazvali

divljenje kod neupućene svjetine. Tko istinski želi drugima pomoći, prva mu je dužnost da govori jasno.

Ako su u pitanju djeca, načelo primjerenosti naređuje da se njima naka prikazuje u slikama, jer ih slikovitost zanima, privlači njihovu pažnju. Zbog toga je ovo izdanje vrlo akomodirano dječjoj psihologiji. Katehete bi se morali služiti ovakvim prikazivanjem vjerskih istina, u ovom slučaju Kristova života, da se one dublje utisnu i duže zadrže u dječjem pamćenju. Apstraktnost djecu otuđuje od slušanja Božje riječi.

D. N.

Dr. JORDAN KUNIČIĆ: Kršćanska pedagogija, izdala Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970, »Priručnici« sv. 2, str. 5—205.

»Stoljetni opstanak i božanska misija Katoličke crkve daju joj pravo i nameću joj dužnost« da u pitanju pedagogije dadne svoje mišljenje i svoju nauku, piše dr. Kuničić i zbog toga u ovom svom priručniku lijepo uklapa opća načela odgoja u teološku atmosferu, atmosferu spasenja.

Dr. Kuničić je knjigu podijelio na slijedeća poglavlja, dijelove: I. Uvodna rasprava, II. O odgoju općenito, III. Odgojne vrednote, IV. Pedagoške antinomije, V. Odgojni čin, VI. Odgojni faktori, VII. Samoodgoj i Dodaci s poglavljima: 1. Kroz povijest profane pedagogije, 2. Kratak prikaz kršćanske pedagogije, 3. Psihologija u službi pedagogije; zatim sve to primjenjuje na predškolsko doba, školsko doba, doba mladosti, muževno doba i starost.

Pedagogija (praktično vođenje), pedagogika (nauka o tome) hoće nas uvesti u najdelikatnije područje — u vodstvenu zbilju, u kojoj će doći do izražaja ono pozitivno u čovjeku. Zbog toga i Crkva želi da na tom području dođe do izražaja ono kršćansko u čovjeku. To nije ni lako ni jednostavno, osobito ako se u tom odgoju hoće istaći ono nadnaravno: čovjek je dijete Božje!

U tom se opažaju eminentne teškoće čovjekove, mane povezane kod čovjeka s istočnim grijehom, ali i he-

terogene, koje proizlaze izvana i prenašaju se na odgajnika. No to ne smije dovesti odgojitelja do ekstremnog pesimizma ili optimizma. Stvari treba realno pristupiti. Prirodno je pravo čovjeka na odgoj, i to integralni. U tom smislu na to su pozvani roditelji, Crkva i država, to je njihova dužnost. I to tako da se dobro naglasi ono osnovno: odgajatelj — odgajnik — odgojne vrednote. Kada se tome istinito pristupi, sigurno će biti uspjeh odgoja daleko integralniji od štotakvih subjektivnih gledanja, zastranjenja. U taj integralizam odgoja uključeno je ono što bismo nazvali kršćanskim odgojem, temeljenim na Sv. pismu i nauci Crkve; ta potreba odgoja usmjeruje prema konačnom cilju čovjekovu: Bogu! Ono što izlazi izvan tih okvira sigurno će za čovjeka imati teških posljedica. Postoje granice odgoja: činičnice, pravne i vremenske.

U načinu odgoja ili metodi kristalizira se cilj odgoja. No ako je cilj nepotpun, opaziti će se i nepotpunost metode. Jedno je povezano s drugim. Ako govorimo o ulozi odgajatelja, ona mora biti aktivna, umjerena, u njoj se mora kristalizirati razboritost, koja računa s materijalnim, formalnim, životnim i sintetičkim uvjetima.

U odgoju moramo računati s pomagalicama ili sredstvima, kako naravnim tako i nadnaravnim. U tom odgajnik mora doživjeti vrijednost poučavanja, primjera, vlastitog natjecanja, strogosti stava, discipline odgoja pa i kažnjavanja. Kroz to mora gledati na nagrade, eventualne ukore i nastojati steći valjane navike. Na to mora paziti i odgajatelj, inače bi stvar mogla biti uzaludna.

Integralni odgoj ima, dakako, svoje vidove. U tom smislu govorimo o odgojnim vrednotama, ciljevima, funkcijama, u koje uključujemo intelektualni odgoj, zatim fizički, estetski, moralni, seksualni odgoj, pa onda odgoj osjećaja, socijalni i religiozni odgoj. U svakom od tih vidova odgoja dr. Kuničić daje razloge temeljene na naravi stvari ili na nauci Crkve, odnosno objavljenosti istini.

U poglavlju »Pedagoške antinomije« naglašuje autor da bismo trebali dobro uočiti tzv. »problematicizam«, koji se osobito opaža u pedagogiji

kad se natežu mišljenja da li treba čovjeka odgojiti kao pojedinačnu osobu ili kao društveno biće. A možemo reći da je »problematicizam« i takav način prilagođen stvari da se ona zamrsi iпусти da »visi«. Ne bismo smjeli govoriti o antinomijama, već stvari proučavati realno, a to znači naći naravnu sredinu, koju čovjek traži po čitavom svom biću i koju može riješiti u jednom subalternom odnosu, pa se ne mora raditi o protivnostima, o antinomijama. Tako se onda rješava problem samoodgoja i odgoja izvana, autoriteta i slobode, materijalnog i formalnog, negativnog i pozitivnog odgoja. Sve treba u praksi staviti u granice, valjane, dakako!

Odgajatelj nastupa u odgoju onim što bismo nazvali »služenje« odgajniku. U tom je smisao odgajateljeve uloge i odgajnikovu prava na odgoj. No u tom odnosu nužna je valorizacija u pravom smislu riječi — kršćanska, i, dakako, odgoj volje za prihvaćanje kršćanske valorizacije života i odgoja.

Kada bi tri odgojna faktora: obitelj i država u naravnom pogledu i Crkva u nadnaravnom pazila na svoje područje i na aksiologiju istinitog i integralnog ljudskog života, ne bi bilo toliko poteškoća koliko ih ima na području odgajanja. Kada bi se pokazala suradnja i dobra volja u tome, bilo bi daleko više pozitivnih rezultata.

Samoodgoj je pitanje koje odgajnik mora imati pred sobom kroz cijeli život, uključivši sve odgovorne faktore u to da bi došao do usavršavanja svoje izgradnje. To dakako nije ni malo lak posao s obzirom na razvojne faze, sredstva i teškoće oko toga. No samoodgoj je dužnost, i u kršćanskom pogledu odziv na Kristov poziv, koji je nadnaravnog značaja, i ne može se ostvariti bez ustrajne težnje za vlastitom duhovnom kvalitetom. Kroz preostalih pedesetak stranica dr. Kuničić daje kratak pregled povijesti profane i kršćanske pedagogije sve do novijih strujanja iz II. vat. sabora. I napokon, primjenjujući psihologiju u pedagogiji, daje lijepe analize za svaku čovjekovu dob: predškolsko, školsko, doba mladosti, muževno doba i doba starosti.

Priručnik »Kršćanska pedagogija« dr. Kuničića dugo smo očekivali. Međutim, on može izvrsno poslužiti ne samo kao priručnik nego i kao orijentaciono sredstvo za sve one koje zanima pitanje odgoja.

Josip Kribl

Dr JORDAN KUNIČIĆ: Katolička društvena nauka — Katolička sociologija, izdalo Hrvatsko književno društvo sv. Cirila i Metoda, Zagreb 1971.

U Predgovoru dr. Kuničić naglašuje da je gradivo u »Katoličkoj društvenoj nauci« svojim temeljnim zasadama već izdao 1957. i 1961. g. Sada je upotpunjeno... Ipak uvijek ostaje središnja ideja: čovjek u svojim društvenim odnosima u okviru moralnog djelovanja.

Ima li »Katolička društvena nauka« svoje opravdanje s obzirom na prigovore koji su uvjetovani nazivom? Dr. Kuničić odgovara: Ima! Upozorava na slučajeve u kojima se vidi da se Crkva poziva na pravo katoličke društvene nauke. »Pod izrazom katolička društvena nauka razumijevamo naučavanje Katoličke Crkve o čovječjem društvenom životu i djelovanju u svjetlu naravnog zakona i Objave a u svrhu cjelovitog i što savršenijeg uređenja ljudskog društva.«

Dr. Kuničić je podijelio u tom svjetlu svoju knjigu na dva dijela: 1. Opća društvena nauka i 2. dio: Posebna društvena nauka. U prvoj raspravi prvog dijela govori o čovjeku kao pojedinačnoj osobi a u drugoj raspravi o čovjeku kao društvenom biću. Sve oznake osobe, koja je temelj svega društvenog gledanja, u »Katoličkoj društvenoj nauci« sumirao je dr. Kuničić pozivajući se na Ivana XXIII: »Čovjek je osoba, nosilac prava i dužnosti što izravno i skupa proviru iz same njegove naravi, obdarene razumom i voljnom slobodom, otкупljen krvlju Kristovom, posinak i prijatelj Božji i baštinik vječne slave.« Jasno je da je čovjek, tako gledan, naravno biće uzdignuto u nadnaravni red i da tako i treba rješavati sve svoje društvene odnose i probleme. Jasno je da u tom smislu treba gledati na sva svoja prava i dužnosti.

U drugoj raspravi istaknuta je misao čovjekove društvenosti na temelju njegove naravi, pa je u tom smislu moguće i gledati čovjeka u zajedničkoj svrsi s ostalim ljudima, a jednako tako i sredstva potrebna za postizavanje svrhe društva, tj. zajedničko dobro, što je moguće u okviru etičkog gledanja u kojem se isprepliče djelovanje pravde i ljubavi, a čime odmah upozoravamo i na evanđeoski temelj, nadnaravno gledanje! U drugom dijelu ili posebnoj društvenoj nauci dr. Kuničić obrađuje prije svega obiteljsku zajednicu i obrazlaže pitanje što je obitelj u sebi, zatim govori o nadopuni odnosa muža i žene, roditelja i djece, napokon raspravlja o odnosu gazde i sluga. Zatim autor obrađuje pitanje sakramentalnog karaktera braka — osnove obitelji, koja ima prioritet pred društvom ili državom, u općenitijem smislu riječi. Naglašuje obnovu obiteljskog života obrađujući taj predmet pod vidom suradnje i države i Crkve. Tako je moguće provesti obnovu obitelji, koja bi se trebala vratiti svojoj izvornosti, zdravoj naravi.

U drugoj raspravi ovog dijela autor govori o političkoj zajednici ili državi; nastoji pokazati čisto načelno državu s njezinim odnosima stavivši to pod naslov: O državi u sebi. Drugo poglavlje te rasprave obrađuje pitanje državljanu u odnosu prema državnoj zajednici, a sve to treba biti u skladu s onim što Bog traži: ne smije se ljubav prema domovini (državi) sukobljavati s evanđeoskim naukom, nego se mora usklađivati.

Država ima svoju vlast. Autor nastoji pitanje vlasti osvijetliti time (pozivajući se na riječ sv. Pavla iz Rim 13,1... i na to što smo svjedoci da je taj element društva /vlast/ često konkretiziran u takvom obliku da se ne može ustvrditi da takvu vlast Bog daje) što veli da trebamo imati pred očima dvostuki vid vlasti: općeniti i konkretizirani ili individualizirani, ili vlast u svijetu esencije i individualiziranu vlast. Autor obrazlaže: »U svijetu esencija vlast je, recimo, kao neka uzvišena i čista vrednota; kada se pak ona individualizira ili konkretizira, Bog ulazi bilo kao onaj koji odobrava, bilo pripušta, bilo tolerira, što ovisi o tome da li u